

STATSMINISTERENS INNLEGG I FINANSDEBATTEN

Hr. President,

Det er meget å glede seg over i finansinnstillingen denne gang. Flertallet har gitt Regjeringen tilslutning til retningslinjene for det økonomiske opplegg for 1984. Jeg mener riktignok at det ville ha vært det beste om utgiftsrammen ikke ble øket gjennom stortingsbehandlingen. Men de forandringene som er varslet er ikke større enn at budsjettbehandlingen kan ventes å bli en seier for det borgerlige samarbeid. Og først og fremst vil den gi grunnlag for fortsatt innsats for å løse de alvorlige økonomiske problemer landet fremdeles står overfor, fordi vi ennå ikke har gjenvunnet den konkurranseevnen og vekstkraften som gikk tapt i 1970-årene.

Samarbeidspartiens innstilling gir også et viktig signal til de sterke pressgruppene og sektorinteressene i samfunnet. De har alle gjort det de regner som sin plikt ved å kreve mer penger og flere rettigheter til sine velbegrunnede, men avgrensede formål, som regel på bekostning av helheten. Regjeringspartiene har vist vilje til å lytte til saklige argumenter og nye opplysninger, og til å foreta visse justeringer. Men i motsetning til opposisjonen har de klart å motstå mange fristelser til å bøye av for krav om enda meget større utgifter, selv om slik eftergivenhet utvilsomt ville ha gitt størst kortsiktig popularitet.

Innstillingen fra Finanskomiteen viser også at det er bred politisk enighet om at hovedmål for den økonomiske politikk må være å sikre arbeid for alle, og å trygge og videreutvikle velferdssamfunnet.

Men dersom vi skal nå disse mål vil det være nødvendig med en sterkere vekst i vårt tradisjonelle næringsliv. Alvorlige ledighetsproblemer skyldes manglende lønnsomhet i bedriftene. De mister arbeiderplasser p.g.a. for høye kostnader, eller fordi de ikke produserer det som lettest kan selges. Men slike problemer kan ikke løses ved en økning i de offentlige utgiftene: Tvert imot. For å trygge arbeidsplassene i næringslivet må vi fortsatt dempe inflasjonen, og få mindre kostnadsstigning og styrket konkurranseevne.

Vår strategi for å oppnå dette omfatter bl.a. følgende hovedpunkter:

- Tiltak for å unngå for sterk vekst i budsjettunderskuddene og dermed begrense utstrømningen av penger fra det offentlige.
- Tiltak for å bryte forventningene om fortsatt inflasjon, og begrense kostnadsøkningen i norsk økonomi.
- Tiltak for fortsatt økning av konkurransen, og for å bedre bedriftenes evne til omstilling til mer lønnsom produksjon.

Økonomer med høyst ulike politiske syn forøvrig, er stort sett enige om at en for sterk økning i budsjettunderskuddene vil bidra til for sterk økning i pengemengden i samfunnet, og at dette etter noen tid vil gjøre det svært vanskelig å unngå forsterket inflasjon.

For å unngå det, har det vært nødvendig for Regjeringen å fremme forslag om en del upopulære innstramningstiltak. Et hovedproblem i de fleste industriland i dag er den sterke automatiske stigning i store deler av de offentlige budsjetter. Den krever betydelige tiltak bare for å unngå en meget sterk økning i budsjettunderskuddene. Stigningen i neste års statsbudsjett må ses mot denne bakgrunn, som det later til at mange kritikere ikke er tilstrekkelig klar over.

Jeg må si meg enig med professor Victor Normann i at det egentlig er bemerkelsesverdig at det, tross det voldsomme press for økte utgifter, har vært mulig å skape rom for reelle skattelettelser. Vi mener at det, i likhet med i år, vil bidra til moderate inntektsoppgjør, og bedre konkurransevne.

Og selv om enkelte avgiftsforslag oppfattes som høye, vil den gjennomsnittlige stigning i offentlige takster og avgifter bli moderat, og bidra ytterligere til fortsatt kostnadsdemping.

De som nå høster politisk gevinst på å gå mot spareforslag, bør huske at større utgifter nå vil bringe frem sterkere innstramninger og nedskjæringer senere. Også de sosialistiske regjeringene i Sverige og Frankrike må således gjennomføre en rekke sparetiltak som norske sosialister ville reagere voldsomt mot, men som likevel ville bli nødvendig her også senere, hvis man skulle følge Arbeiderpartiets forslag om sterkt økte utgifter nå. Det ville i så fall representere den virkelige

trusel mot sysselsettingen og velferdsstaten. Hvis vi derimot nå lykkes i anstrengelsene for å få lavere prisstigning, skaper vi også bedre forutsetninger for en sterkere og varig økonomisk vekst.

Men Regjeringen har også måttet legge vekt på at begrensningen av statsutgiftene ikke må bli så sterk at den skaper unødig ledighet i yrker som er avhengig av de offentlige budsjetter. Et ytterligere hovedelement i Regjeringens økonomiske politikk er bekjempelse av arbeidsledigheten også på kort sikt gjennom arbeidsmarkedspolitikken, og ved spesielle tiltak for å motvirke ledigheten i de yngre aldersgrupper, bl.a. som følge av store ungdomskull.

Det er som nevnt et hovedproblem at høyere offentlige utgifter og utlån, og derved større utstrømning av papirpenger fra statskassen, fører til høyere lønnsglidning og sterkere prisstigning. Erfaring viser at det virker slik, selv om det finnes ledige hender og maskiner.

Arbeiderpartiet finner det hensiktsmessig å se bort fra disse økonomiske sammenhengene. Det sier ganske enkelt at Arbeiderpartiets alternativ "ikke skal føre til høyere pris- og kostnadsstigning enn det Regjeringen har lagt opp til". ("Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 1984"). Dette er omtrent som å vedta at de økonomiske lover ikke skal gjelde for Arbeiderpartiets forslag. Det eneste tilløp til begrunnelse for lettsindigheten er en setning om at "i den nåværende situasjon med høy arbeidsledighet og lav kapasitetsut-

nyttelse i store deler av næringslivet, vil en mer ekspansiv økonomisk politikk ikke ha den samme pris- og kostnadsdrivende virkning som i en situasjon med knapphet på arbeidskraft". Det kan nok være at man ikke vil få den samme pris- og kostnadsdrivende virkning som før av en slik Arbeiderpartipolitikk. Men det betyr jo ikke at man kan unngå en betydelig prisdrivende virkning av slik inflasjonspolitik som Arbeiderpartiet anbefaler.

I tillegg hevder Arbeiderpartiet at "en aktiv pris- og avansekontroll vil være et ytterligere bidrag til å dempe både pris- og kostnadsstigningen". Har partiet virkelig allerede glemt de helt klare negative erfaringer med tidligere forsøk på en slik politikk? Priskontroll viste seg jo helt ute av stand til å hindre at Arbeiderpartiets inflasjonspolitik munnet ut i inflasjonsrekord. Etter at den nåværende Regjering satset på konkurranse i stedet for priskontroll, ble prisstigningen meget mindre. Likevel vil altså Arbeiderpartiet reversere denne vellykkede prispolitikken.

Erfaringene viser kort sagt at en slik sterk økning av utgiftene og underskuddene på statsbudsjettet som Arbeiderpartiet anbefaler, uvegerlig vil føre til mer inflasjon, svakere konkurranseevne og derved tap av tallrike konkurranseutsatte arbeidsplasser. Noen vil vel si at jeg med disse ord bare gjentar en gammel lekse. Mitt svar er at de økonomiske lover dessverre gjelder fremdeles, til tross for at de er gamle.

Andre hevder at allerede Regjeringens budsjettforslag omfatter så store utgifter og utlån at det kan stimulere prisstigningen, dvs. motvirke kampen mot inflasjonen. Vi tror at de overdriver, men er enig i at inflasjonsproblemet fremdeles er så alvorlig at enhver ytterligere svekkelse av budsjettet er betenkelig. Og de som har hevdet at vi ikke har gjort hva vi kunne for å begrense utgiftsstigningen, har vel senere forstått at det de egentlig har kritisert var at vi ikke har gjort noe som det foreløpig er politisk umulig å gjøre.

Regjeringens opplegg legger også stor vekt på en offensiv inntektspolitikk. Det er nødvendig for å bidra til at den moderate økning av efterspørselen slår ut i økt sysselsetting i stedet for økte priser.

Statsbudsjettet omfatter enorme beløp som overføres til fylker, kommuner og andre, og som mottagerne bruker til lønninger. For hver million som ikke brukes til lønnstillegg, vil det bli tilsvarende mer til å ansette flere. Ved å legge forholdene til rette for at man kan klare seg med 5% gjennomsnittlig lønnsstigning, har Regjeringen samtidig lagt forholdene til rette for økt sysselsetting. De som går mot slik moderasjon i lønnskravene, kan ikke snakke seg bort fra at de samtidig går mot høyere sysselsetting.

Tilsvarende gjelder i alle deler av arbeidslivet. Lavere kostnadsstigning betyr at statens og private penger strekker til å kjøpe mer, og derved strekker til å skape mer sysselsetting. Og lavere kostnadsstigning

betyr at norske bedrifter kan sikre seg en større del av markedene både hjemme og i utlandet. Man kan ha andre grunner for krav om sterkere lønnsstigning, men kan ikke komme bort fra at større lønnsstigning i tilfelle betyr mindre sysselsetting.

Det er også grunn til å merke seg at sysselsettingen økte med 20.000 fra tredje kvartal ifjor til tilsvarende periode i år, det vil si forholdsvis langt sterkere enn økningen i befolkningen. Arbeiderpartiets påstand om at det er færre hender i arbeid er altså påviselig uriktig. Men antallet som ønsker lønnet arbeid økte meget mer slik at arbeidsledigheten er blitt et hovedproblem. Regjeringens økonomiske politikk innebærer derfor en fortsatt offensiv bekjempelse av dette samfunnsproblemet. Men under denne kamp må vi unngå en gjentakelse av det som har skapt problemet; nemlig en slik inflasjonsrekord som Arbeiderpartiet skaffet vårt land i 1981, og som medførte at mange norske arbeidsplasser ikke klarte seg i konkurransen med andre land.

Men vi er enige i at lavere kostnadsvekst, selvom den er nødvendig, ikke er tilstrekkelig til å gjenskape full sysselsetting. Derfor har Regjeringen også satset på en rekke andre fremtidsrettede tiltak for vekst. Økt innsats for forskning og utvikling er her ett element, i tillegg til den forskningspolitiske omlegging som er i gang for å sikre større utbytte av forskningsbevilgningene. Regjeringens satsing på områder som nye telekommunikasjoner, høyere teknisk og økonomisk utdanning, og EDB i skolen,

er også blant de tiltak som vil sette vårt land bedre i stand til å møte fremtiden.

Det er gledelig at også Arbeiderpartiet sier ja til mye av dette. Ja, som opposisjonsparti vil de til og med foreslå mer penger også til slike formål. Men Arbeiderpartiets "nyskappingsprofil" blir dessverre mer enn motvirket ved en rekke vekst-ødeleggende forslag. Dets inflasjonspolitikkk vil ødelegge bedriftenes lønnsomhet, og derved ødelegge deres evne og vilje til omstilling og nyskaping.

Og Arbeiderpartiet avviser nettopp de av våre skatteforslag som kan få de største dynamiske virkninger, de som vil lette privat innsats for omstilling, nyskaping og nyetableringer. Vi vil ha bl.a. større egenkapitalfond, lavere skatt på kapital i bedriftene, stimulering av aksjesparing til beste for arbeidsplassene, og lettelser for nyetableringer og bedrifter som søker omstilling. Arbeiderpartiet går mot dette. Det vil tydeligvis satse mest mulig på Statens penger og statlig styring i den nyskappings- og omstillingsprosess som nå er nødvendig. Regjeringen legger langt større vekt på å styrke bedriftenes og initiativrike enkeltmenneskers muligheter i så måte. Og den lange rekke av lite vellykkede statlige initiativ, viser klart at Arbeiderpartiets motstand mot bedre forhold for privat initiativ, vil være ødeleggende.

Derfor blir det i årets statsbudsjett satset mer enn noensinne før på de skapende krefter og på det private

initiativ. Det har aldri vært gjort så mye for å stimulere sparing og investering blant folk flest. Dette er tiltak som også bidrar til at flere kan bli medeiere i næringslivet, og er derfor også skritt på veien for å gjøre eiendomsretten til et større gode for flere mennesker.

----- o -----

Debatten igår ble dessverre også skjemet av gjentakelser av en del misvisende angrep mot budsjettforslagets sosiale profil. Jeg vil gjerne belyse budsjettets virkelige karakter ved å behandle et par av de påstandene som brukes mot det, til tross for at de er tilbakevist flere ganger før:

Det ble påstått at Regjeringens forslag ville bety dårligere vilkår for alene-foreldre. Det faktiske forhold er det motsatte: Alle foreldre - både de som er alene og de som er to om omsorgen - får en viktig reell økning i barnetrygd og skattefordel fra 1983 til 1984.

Og når det gjelder forslaget om egenbetaling for helsetjenester må det understrekes igjen at hele idéen med forslaget er at de som har store behov for legehjelp og medisin m.v. skal slippe billigere, mens de som har små behov må betale noe mer. Det er også bygget inn en spesiell regel for å sikre at barnefamiliene kommer gunstig ut. Og hver eneste krone som spares inn på det nye systemet - som spares fra dem

som har forholdsvis små behov for helsetjenester - blir brukt til å hjelpe flere.

Det er riktig at det er foreslått enkelte omlegninger og nedskjæringer på Sosialdepartementets budsjett. Men de blir langt mer enn oppveiet av økt innsats for bl.a. eldre og funksjonshemmede, samt innen helsevesenet og på viktige sosiale poster.

Men avgjørende for våre muligheter for bedre løsninger av helsepolitiske og sosiale problemer, er og blir dels vår evne til mer effektiv bruk av midlene, og dels samfunnsøkonomiens bæreevne, det vil si den økonomiske vekst.

På tross av de alvorlige krisetegn og strukturproblemer som kjennetegner vår økonomi, kan vi allerede se visse oppmuntrende trekk i den økonomiske utvikling. Prisstigningen er redusert, konkurranseevnen bedret, produktiviteten er blitt høyere og investeringene er på vei oppover. Det varsles om fremgang og optimisme i en rekke næringer, og nyskapninger og nyetableringene skyter fart på nye vekstområder. Her finnes både fremtidstro og nye muligheter, som også vil gi nye arbeidsplasser. Vi er på rett vei, men det er ennå langt igjen. Med en målrettet videreføring av vår nåværende kurs, kan vi se frem til et stadig større lys i enden av tunnelen. Finanskomiteens innstilling og denne debatt har styrket Regjeringens grunnlag for oppfølging av dette arbeid.